

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет
Кафедра Кримінального права та процесу

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни “Кримінальний процес ”

на тему:

“ Поняття та види підсудності у кримінальному процесі”

Студента 3 курсу групи ПР-34

Іванчишин Р.І.

напряму підготовки «Правознавство»

Керівник:

К.Ю.Н.,ДОЦ. Рогатинська Н.З.

Національна шкала _____ Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис)

(підпис)

(підпис)

Тернопіль-2016

План.

Вступ.

1. ПОНЯТТЯ ПІДСУДНОСТІ.

1.1. Поняття і значення підсудності.

1.2. Види підсудності.

1.3. Принципи підсудності.

2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПІДСУДНОСТІ ЗА ЇЇ ВИДАМИ.

2.1. Родова (предметна) підсудність.

2.2. Спеціальна (персональна) підсудність.

2.3. Територіальна (місцева) підсудність.

2.4. Підсудність за зв'язком справ.

2.5. Альтернативна підсудність.

3. ПЕРЕДАЧА СПРАВИ ЗА ПІДСУДНІСТЮ.

3.1. Непідсудність справи суду

3.2. Доцільність передання справи

ВИСНОВОК.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

Вступ.

Актуальність теми дослідження. Одне із центральних завдань сучасної судово-правової реформи пов'язане з побудовою нової судової системи з чітким визначенням компетенції судів та підсудності справ.

Нинішня ідеологія змін, яка передбачає зміцнення правового захисту і гарантій прав і свобод людини, обумовила спрямування вектору розвитку держави на розширення судової юрисдикції і встановлення нових правил судочинства на демократичних засадах, закріпила заборону створення надзвичайних судів та втілення в життя принципу спеціалізації організаційних начал судової діяльності. Все це вимагає чітко визначити, який суд, в якому складі і де повинен розглянути ту чи іншу справу по першій інстанції.

Правова реформа в Україні окреслила нову актуальну проблему встановлення підсудності справ різним складам суду, відповідно до їх нової диференціації. Особливого значення дане питання набуває внаслідок введення суду присяжних, що потребує чіткого визначення оптимального кола справ, яке доцільно надати на розгляд такого складу суду.

Правила підсудності динамічно розвиваються як в процесуальному, так і в законодавстві про судоустрій, що набуло суттєвої трансформації в 2001-2002 роках. Питання підсудності неодмінно пов'язані з проблематикою функціонування військової юстиції та створення спеціалізованих судів, зокрема, суду у справах неповнолітніх, що вимагає чіткого визначення кола підсудних їм справ.

Дана проблематика особливо актуалізується внаслідок завершення розробки проекту КПК України, який має увібрати в себе новітні досягнення юридичної теорії та здобутки практики. Проведення активної кодифікаційної роботи українським законодавцем зумовлює беззаперечну важливість дослідження зазначених правових проблем.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є комплексний системний аналіз інституту підсудності в кримінальному судочинстві, теоретична розробка сучасних проблем застосування правил про підсудність і формування на цій основі пропозицій, спрямованих на удосконалення законодавства та судової практики.

Відповідно до мети визначені наступні задачі дослідження:

- уточнити поняття підсудності;
- провести історико-правове дослідження інституту підсудності;
- проаналізувати види підсудності, визначити їх ознаки та основу для систематизації в кримінальному судочинстві;

Об'єктом дослідження є закономірності побудови інституту підсудності у кримінальному процесі, внутрішньо структурні особливості та його зовнішні зв'язки з окремими процесуальними інститутами та принципами правосуддя.

Предметом дослідження є правові норми, що регулюють питання підсудності в сфері кримінальної юстиції, та судова практика з визначення конкретного суду та його складу для розгляду кримінальних справ по першій інстанції.

РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ПІДСУДНОСТІ.

1.1 Поняття і значення підсудності.

Підсудність – це сукупність встановлених ознак кримінальних справ, відповідно до яких встановлюється конкретний судовий орган, компетентний проваджувати як суд першої інстанції судовий розгляд кримінальної справи по суті пред’явленого обвинувачення і винести вирок.

Визначити підсудність означає з’ясувати, який саме суд має розглянути конкретну справу. Дотримання правил підсудності сприяє реалізації принципу доступу до правосуддя, права обвинуваченого предстати перед судом без зайвої затримки, на швидкий і всебічний розгляд справи кваліфікованим компетентним судом. Підсудність є розмежуванням компетенції між окремими ланками судової системи і між судами однієї ланки щодо розгляду і вирішення підвідомчих їм кримінальних справ.[6.94]. Усі вони становлять судову систему загальних судів України, реалізують судову владу, здійснюють правосуддя в кримінальних справах, але мають різну, встановлену законом компетенцію у розгляді і вирішенні справ. Термін „підсудність” не завжди вживають для позначення одного й того ж самого поняття. Говорячи про підсудність, мають на увазі повноваження (компетенцію) конкретного суду або суді певного рівня щодо розгляду як суду першої інстанції якоїсь групи (категорії) кримінальних справ. Таке значення вкладають, наприклад, у словосполученні „підсудність місцевого суду” підсудність апеляційного суду”.

Частіше йдеться про підсудність справи, під якою розуміють такі якості (ознаки, особливості) справи, за якими вирішують питання про те, в якому саме суді і в якому складі цього суду має розглядатися справа. Отже, визначити підсудність означає з’ясувати:

1) той суд, який має розглядати справу;

2) склад суду. питання щодо колегіального чи одноособового розгляду кримінальних справ регламентовано у ст. 17 КПК та ст. 13 Закону України „про судоустрій України” з урахуванням інстанційності судового провадження. Згідно з цими статтями провадження здійснюється:

а) у місцевому (районному, районному в місті, міському, міськрайонному) суді (по першій інстанції):

- суддею одноособово, якщо санкція статті кримінального закону , за якою обвинувачують підсудного, передбачає покарання до 10 років позбавлення волі або більш м’яке покарання;

- колегією у складі трьох суддів, якщо санкція передбачає покарання більше 10 років позбавлення волі, за умови, що підсудний заявив клопотання про колегіальний розгляд справи (право на це йому роз’яснюють під час ознайомлення з матеріалами досудового слідства);

б) в апеляційному суді (суді обласного рівня або військовому суді регіону):

- по першій інстанції в складі двох професійних суддів і трьох народних засідателів;

- в апеляційному порядку (по другій інстанції) – трьох професійних суддів;

- у виключному порядку – не менше трьох професійних суддів;

в) у касаційному суді (Судова палата в кримінальних справах Верховного Суду України; Військова судова колегія Верховного Суду України):

- у касаційному порядку (по другій чи по третій інстанції) - трьох професійних суддів;

- у виключному порядку – не менше трьох професійних суддів або на спільному засіданні Судової палати в кримінальних справах та Військова судова колегія Верховного Суду України (не менше 2/3 складу кожної з палат);

Трирівнева система кримінальних судів узгоджується із адміністративно-територіальним поділом держави і забезпечує доступність правосуддя для кожного громадянина. Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається. Особи, які незаконно взяли на себе виконання функцій суду, несуть передбачену законом відповідальність. Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних, участь яких у здійсненні правосуддя є їхнім громадянським обов'язком. Але який конкретно суд повинен розглядати ту чи іншу кримінальну справу, залежить від інституту підсудності. Тому виникає необхідність розмежувати повноваження різних ланок судової системи, а також окремих судів кожної ланки щодо здійснення правосуддя в конкретних кримінальних справах. Таке розмежування проводиться за допомогою правил про підсудність. У науці та практиці кримінального процесу під підсудністю розуміють сукупність юридичних ознак (властивостей) кримінальної справи, на основі яких кримінально-процесуальний закон визначає суд, що має право і зобов'язаний розглянути її і вирішити по суті пред'явленого обвинувачення.

Визначити підсудність означає встановити суд, який згідно із законом повинен здійснювати правосуддя при попередньому розгляді кримінальної справи суддею, а також провадження в суді першої інстанції і в подальших стадіях, якщо виникає така необхідність. Згідно із Законом України «Про судоустрій України» від 7 лютого 2002 р. всім суб'єктам правовідносин гарантується захист їхніх прав, свобод і законних інтересів незалежним і неупередженим судом, утвореним відповідно до закону. Ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи у суді, до підсудності якого вона віднесена процесуальним законом. Угоди про відмову в зверненні за захистом до суду є недійсними. Ніхто не може бути позбавлений права на участь у розгляді своєї справи у визначеному процесуальним законом

порядку в суді будь-якого рівня. Іноземці, особи без громадянства та іноземні юридичні особи користуються в Україні правом на судовий захист нарівні з громадянами та юридичними особами України.

1.2. Види підсудності

В юридичній літературі є різні думки щодо видів підсудності. М.М. Маршунов розрізняє три види підсудності:

- 1) предметну (родову);
- 2) спеціальну (персональну);
- 3) територіальну (місцеву)

1. Є й інші погляди, зокрема, такий поділ: а) родова, або предметна; б) територіальна, або місцева; в) предметна; г) персональна; г) альтернативна; д) за зв'язком справ (М. М. Михеєнко, В. П. Шибіко, О. Я. Дубинський)

2. КПК залежно від ознак самого злочину (роду, характеру), суб'єкта злочину, місця його вчинення та зв'язку кримінальних справ між собою, якщо їх кілька, встановлює такі види підсудності: 1) родову (предметну); 2) спеціальну (персональну); 3) територіальну (місцеву); 4) за зв'язком справ.

Родова (предметна) підсудність визначається характером вчиненого злочину й обумовлюється його кваліфікацією. За цією ознакою розмежовуються повноваження кожної ланки судової системи як суду першої інстанції. Родова підсудність визначається прямою вказівкою закону про віднесення певних категорій кримінальних справ до розгляду і вирішення їх судом окремої ланки. Наприклад, згідно зі ст. 33 КПК районному (міському) суду — основній ланці в системі судів загальної юрисдикції — підсудні всі кримінальні справи, за винятком справ, що підсудні судам вищого рівня і військовим судам. Кримінальні справи про злочини, вчинені судьями Конституційного Суду України, будь-якого місцевого чи Вищого спеціалізованого суду (Вищого господарського суду України) розглядаються по суті відповідно апеляційним судом. Територіальна (місцева) підсудність визначається місцем вчинення злочину. Це найбільш поширений різновид підсудності, за допомогою якої визначають, якому конкретно із

вищеназваних судів підсудна справа.[6.53] За загальним правилом, кримінальна справа розглядається в тому суді, в районі діяльності якого вчинено злочин. Якщо місце вчинення злочину встановити неможливо, то справа повинна розглядатись судом, в районі діяльності якого закінчено дізнання чи досудове слідство Підсудність за зв'язком справ визначається можливістю об'єднання в одному провадженні кримінальних справ про обвинувачення однієї особи або групи осіб у вчиненні одного або кількох злочинів, які (справи) підсудні за територіальною, родовою чи персональною ознакою різним судам. Цей вид підсудності визначається за такими правилами: 1) у разі об'єднання в одному провадженні кримінальних справ про обвинувачення двох і більше осіб у вчиненні кількох злочинів, якщо ці справи підсудні двом чи кільком однойменним судам, справу розглядає той суд, в районі діяльності якого порушено кримінальну справу або закінчено досудове слідство (ст. 39 КПК).[6.71] При визначенні підсудності у цій ситуації повинні враховуватися такі обставини: місце проживання більшості обвинувачених, потерпілих чи свідків; забезпечення найбільшої повноти та об'єктивності дослідження обставин справи; забезпечення максимального виховного впливу від розгляду і вирішення справи; 2) якщо одна особа або група осіб обвинувачуються у вчиненні кількох злочинів, справи про які підсудні різним судам, то справа розглядається судом вищого рівня (ч. 1 ст. 40 КПК); 3) якщо одна особа або група осіб обвинувачуються у вчиненні кількох злочинів і справа хоча б про одну з них або про один із злочинів підсудна військовому суду, то справу розглядає військовий суд (ч. 2 ст. 40 КПК); 4) при обвинуваченні групи осіб у вчиненні одного або кількох злочинів, що не є військовими злочинами, якщо щодо хоча б одного з обвинувачених справа підсудна загальному суду, справа щодо всіх обвинувачених розглядається загальним судом. З метою забезпечення найбільш об'єктивного і повного розгляду справи, а також найкращого забезпечення виховної ролі судового розгляду, в окремих випадках справу

може бути передано на розгляд суду за місцем проживання чи роботи обвинуваченого або за місцем перебування більшості свідків.

Передача в цих випадках справи з одного суду до іншого допускається лише до початку її розгляду в судовому засіданні.

Отже, види підсудності є такі:

- а) Родова (предметна) підсудність;
- б) Спеціальна (персональна) підсудність;
- в) Територіальна (місцева) підсудність;
- г) Підсудність за зв'язком справ;
- д) Альтернативна підсудність;

1.3. Принципи підсудності.

Принцип - наукова чи моральна засада, підвалина, правило, основа, від якої не відступають. В українській мові під засадою розуміють основне вихідне положення якої-небудь системи.

Підсудність в кримінальному процесі найчастіше пов'язана з такими принципами, як:

- принципу доступу до правосуддя;
- права обвинуваченого предстати перед судом без зайвої затримки;
- на швидкий і всебічний розгляд справи кваліфікованим компетентним судом;
- принципу повноти й об'єктивності дослідження обставин вчинення злочину.

Принципи підсудності виходять з принципів кримінального процесу. Оскільки кримінальний процес являє собою систему правових норм і заснованої на них діяльності, то в ньому теж можна виокремити основні вихідні положення, загальні правила, засади, які утворюють фундамент цієї системи.

Принципи кримінального процесу - це закріплені в законі основоположні ідеї, засади, найзагальніші положення, що визначають сутність, зміст і направленість діяльності суб'єктів процесу, спосіб і процесуальну форму їх діяльності та здійснення правосуддя, створюють систему гарантій встановлення істини, захисту прав і свобод людини та забезпечення справедливості правосуддя, засади, від яких не відступають, а їх порушення веде до скасування вироку та інших прийнятих за таких умов рішень у справі

Значення принципів кримінального процесу полягає в тому, що вони:

- є першоджерелом і становлять основу окремих інститутів кримінально-процесуального права;

- являють собою суттєві гарантії правосуддя, забезпечення прав і свобод людини, законних інтересів фізичних і юридичних осіб;
- синхронізують всю систему процесуальних норм і забезпечують узгодженість кримінально-процесуальних інститутів та єдність процесуальної форми;
- дають юридичну базу для тлумачення конкретних кримінально-процесуальних норм та вирішення суперечливих питань, "сприяють правильному пізнанню та застосуванню норм права";
- служать основою й вихідним положенням для вдосконалення окремих кримінально-процесуальних інститутів і правових норм, розвитку процесуальної форми й процесуальних гарантій правосуддя. Система засад кримінального процесу охоплює: 1) законність; 2) державна мова судочинства; 3) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; 4) повага до гідності особи, невтручання в її особисте і сімейне життя; 5) право людини на свободу та особисту недоторканність; 6) недоторканність житла; 7) таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції; 8) з'ясування істини; 9) забезпечення підозрюваному, обвинувачуваному, підсудному права на захист; Зміст принципів полягає в встановленні об'єктивної істини - забезпеченні відповідності висновків слідства та суду об'єктивній дійсності, фактичним обставинам події, що розслідується. Суд, слідчий, орган дізнання, прокурор зобов'язані всебічно, повно та об'єктивно дослідити всі обставини справи. Всебічність дослідження обставин справи означає, що слідчий і особа, яка провадить дізнання, повинні висунути та ретельно перевірити всі можливі версії, що впливають із обставин справи, про характер злочину та про осіб, які його вчинили, дослідити всі сторони події, що розслідується.

Об'єктивність дослідження означає неупередженість осіб, які здійснюють розслідування або судовий розгляд справи, встановлення та перевірку всіх

обставин справи як тих, що викривають особу у вчиненні злочину, так і тих, що виправдують, як тих, що обтяжують, так і тих, що пом'якшують відповідальність обвинуваченого. При здійсненні судочинства має бути забезпечений захист всіх гарантованих Конституцією України і міжнародними правовими актами прав і свобод людини. У сфері кримінального судочинства найбільшої уваги потребують такі об'єкти правового захисту: особиста свобода і недоторканність; сфера особистого життя громадянина; житло людини; таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної й іншої кореспонденції; непорушність права власності.[6.93]

Недоторканність особи - система гарантій права людини на свободу пересування. Недоторканність особи захищається законом. У ст. 5 Європейської конвенції з прав людини зазначено, що жодна людина не може бути позбавлена волі інакше ніж відповідно до процедури, встановленої законом, у таких випадках: законне ув'язнення після її засудження компетентним судом; законний арешт або затримання на підставі обґрунтованої підозри у вчиненні злочину; законний арешт або затримання за невиконання судового рішення чи для забезпечення виконання законного обов'язку чи здійснення виховних дій стосовно неповнолітніх; законне затримання для запобігання поширенню інфекційних захворювань, затримання психічно хворих, алкоголіків, наркоманів чи бродяг; законний арешт або затримання з метою депортації або екстрадиції. Відповідно до міжнародних стандартів ст. 29 Конституції України зазначає: "Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом" Повага та захист честі і гідності людини - це принцип, згідно з яким слідчий, суд, орган дізнання, прокурор і захисник зобов'язані відповідним чином ставитись до всіх інших учасників кримінального процесу і один до одного.

Презумпція невинуватості - це об'єктивне правове положення, згідно з яким встановлюється таке : ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні злочину, а також підданий кримінальному покаранню інакше як за вироком суду і згідно з законом.

Обвинувачений (підслідчий, підсудний) не вважається винним, доки його вину не буде доведено в передбаченому законом порядку і встановлено вироком суду, що набрав законної сили.Обов'язок встановлення об'єктивної істини у справі покладається на орган дізнання, слідчого, прокурора, суд (суддю). Особа, що знаходиться під слідством, не повинна доводити свою невинуватість, Ненадання нею доказів своєї невинуватості ні за яких обставин не може бути витлумачено як доказ вини.Постанова про притягнення особи як обвинуваченого та про обрання запобіжного заходу, обвинувальний висновок та обвинувальний вирок повинні ґрунтуватися на сукупності неспростовних та достовірних доказів.Усі сумніви у справі, в тому числі сумніви щодо допустимості та достовірності наявних або наданих для використання фактичних даних, якщо вичерпані всі способи для їх усунення, повинні тлумачитись та розв'язуватись на користь обвинуваченого чи особи, що знаходиться під слідством.Рівність людей перед законом і судом (ст, 21, 24, 26 Конституції України), Правосуддя у кримінальних справах здійснюється на засадах загальної рівності людей перед законом і судом незалежно від їх походження, громадянства, соціального та майнового стану, расової та національної належності, статі, освіти, мови, ставлення до релігії, виду та характеру занять, місця проживання та інших обставин. Стосовно всіх громадян кримінально-процесуальне провадження здійснюється однаковим чином. Ніхто не може бути наділений додатковими правами або звільнений від будь-яких обов'язків.

РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПІДСУДНОСТІ ЗА ЇЇ ВИДАМИ.

До ознак (властивостей), які характеризують і визначають підсудність, належать ознаки самого злочину (рід, характер), суб'єкт злочину, місце його вчинення та зв'язок кримінальних справ між собою, якщо їх кілька. Визначаючи підсудність окремої кримінальної справи конкретному судові, перелічені ознаки беруть у сукупності й оцінюють одночасно. Залежно від перелічених ознак (властивостей) закон встановлює такі види підсудності:

1. Родова (предметна) підсудність;
2. Спеціальна (персональна) підсудність;
3. Територіальна (місцева) підсудність;
4. Підсудність за зв'язком справ;
5. Альтернативна підсудність.

Даний принцип розподілу видів підсудності є найбільш повним та коректним, хоча деякі науковці не виділяють деякі види як такі.

2.1. Родова (предметна) підсудність

Родова (предметна) підсудність – це підсудність, за правилами якої розмежовується компетенція судових органів і визначається, який саме суд розглядатиме справу як суд першої інстанції залежно від характеру злочину і його кваліфікації. Родова (предметна) підсудність визначається характером вчиненого злочину й обумовлюється його кваліфікацією. За цією ознакою розмежовуються повноваження кожної ланки судової системи як суду першої інстанції.

Родова підсудність визначається прямою вказівкою закону про віднесення певних категорій кримінальних справ до розгляду і вирішення їх судом окремої ланки.

Наприклад, згідно зі ст. 33 КПК районному (міському) суду - основній ланці в системі судів загальної юрисдикції підсудні всі кримінальні справи, за винятком справ, що підсудні судам вищого рівня і військовим судам.

про злочини проти основ національної безпеки України, передбачені статтями 109—114 КК України:

- а) дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади (ст. 109 КК);
- б) посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК);
- в) державна зрада (ст. 111 КК);
- г) посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК);
- д) диверсія (ст. 113 КК);
- е) шпигунство (ст. 114 КК);

2) про злочини, за вчинення яких КК України передбачено покарання у вигляді довічного позбавлення волі:

а) умисне вбивство (ст. 115 КК);

б) порушення законів та звичаїв війни (ст. 438 КК);

в) посягання на життя представника іноземної держави (ст. 443 КК) .

У випадках особливої складності або важливості справи, підсудної місцевому суду, апеляційні суди областей, міст Києва мають право прийняти її до свого провадження (ст. 34 КПК). Ініціатива про це може виходити від голови місцевого суду, голови апеляційного суду, обласного прокурора. компетентним судом, тобто тим, до підсудності якого вона належить.

2.2. Спеціальна (персональна) підсудність

Спеціальна (персональна) підсудність визначається суб'єктом злочину, службовим станом підсудних, щодо яких у чинному законодавстві міститься спеціальна вказівка про порядок притягнення їх до кримінальної відповідальності. Цей вид підсудності стосується кримінальних справ, що підсудні військовим судам, а також про злочини, вчинені суддями та народними депутатами України.

Спеціальна підсудність - це перш за все підсудність, як правило, апеляційним судам, що діють як суди першої інстанції. Військовим судам підсудні всі справи про злочини, які вчинені військовослужбовцями незалежно від звання. Військовим судам гарнізонів як суду першої інстанції підсудні справи про злочини осіб, що мають військове звання до підполковника, капітана II рангу включно, крім тих справ, що підсудні військовим судам вищого рівня. Військовим судам регіонів, Військово-Морських Сил як судам першої інстанції підсудні:

- 1) справи про злочини осіб, що мають військове звання полковника, капітана I рангу і вище;
- 2) справи про злочини осіб, що обіймають посади від командира полку, командира корабля I рангу і вище, а також осіб, рівних їм за службовим становищем;
- 3) справи про всі злочини, за які в умовах мирного часу законом передбачено можливість призначення покарання у вигляді довічного позбавлення волі.

Кримінальні справи про злочини, вчинені суддями Конституційного Суду України, будь-якого місцевого чи Вищого спеціалізованого суду (Вищого господарського суду України) розглядаються по суті відповідно апеляційним судом апеляційними судами областей, міст Києва, а також військовими судами регіонів, Військово-Морських Сил. При цьому конкретний суд за

територіальними ознаками визначається Головою Верховного Суду України або його заступником, однак справа не може розглядатись тим судом, у якому працював обвинувачений. Кримінальні справи про злочини народних депутатів України за персональною ознакою підсудності Верховному Суду України (ч.4 ст.27 Закону України „Про статус народного депутата України”).

2.3. Територіальна (місцева) підсудність

Територіальна (місцева) підсудність – це підсудність, яка визначається місцем скоєння злочину. Це найбільш поширений різновид підсудності, за допомогою якої визначають, якому конкретно із вищеназваних судів підсудна справа. За загальним правилом, кримінальна справа розглядається в тому суді, в районі діяльності якого вчинено злочин[6.31]. Якщо місце вчинення злочину встановити неможливо, то справа повинна розглядатись судом, в районі діяльності якого закінчено дізнання чи досудове слідство. Територіальна підсудність розмежовує компетенцію по розгляду підвідомчих судам справ між однорідними судами залежно від території, на яку поширюється їх діяльність. Таке просторове розмежування компетенції називається особистою, або суб'єктивною, компетенцією. Вона персоніфікує суди по розгляду справ, визначає, який конкретно суд може розглянути конкретну справу по першій інстанції.

2.4. Підсудність за зв'язком справ

Підсудність за зв'язком справ - це підсудність, яка визначається виходячи положення закону про те, що доцільно об'єднання в одному провадженні кримінальних справ з обвинуваченням кількох осіб – співучасників учинення одного чи кількох злочинів або з обвинуваченням однієї особи у вчиненні декількох злочинів. Підсудність за зв'язком справ визначається можливістю об'єднання в одному провадженні кримінальних справ про обвинувачення однієї особи або групи осіб у вчиненні одного або кількох злочинів, які (справи) підсудні за територіальною, родовою чи персональною ознакою різним судам. Цей вид підсудності визначається за такими правилами:

- 1) у разі об'єднання в одному провадженні кримінальних справ про обвинувачення двох і більше осіб у вчиненні кількох злочинів, якщо ці справи підсудні двом чи кільком однойменним судам, справу розглядає той суд, в районі діяльності якого порушено кримінальну справу або закінчено досудове слідство (ст. 39 КПК). При визначенні підсудності у цій ситуації повинні враховуватися такі обставини: місце проживання більшості обвинувачених, потерпілих чи свідків; забезпечення найбільшої повноти та об'єктивності дослідження обставин справи; забезпечення максимального виховного впливу від розгляду і вирішення справи;
- 2) якщо одна особа або група осіб обвинувачуються у вчиненні кількох злочинів, справи про які підсудні різним судам, то справа розглядається судом вищого рівня (ч. 1 ст. 40 КПК);
- 3) якщо одна особа або група осіб обвинувачуються у вчиненні кількох злочинів і справа хоча б про одну з них або про один із злочинів підсудна військовому суду, то справу розглядає військовий суд (ч. 2 ст. 40 КПК);
- 4) при обвинуваченні групи осіб у вчиненні одного або кількох злочинів, що не є військовими злочинами, якщо щодо хоча б одного з обвинувачених

справа підсудна загальному суду, справа щодо всіх обвинувачених розглядається загальним судом (ч. 3 ст. 40 КПК).

2.5. Альтернативна підсудність

Альтернативна підсудність означає, що судовий розгляд справи проводиться тим органом, на території якого було порушено кримінальну справу, або закінчено розслідування, або якому доручено розглядати справу вищим судом. Наприклад, у разі об'єднання в одному провадженні кримінальних справ по обвинуваченню декількох осіб у вчиненні декількох злочинів, коли ці справи підсудні двом або кільком однойменним судам, то справу розглядає той суд, у районі діяльності якого було порушено кримінальну справу або закінчено попереднє слідство чи діяння. Кримінальні справи про злочини, які за законом передбачено покарання у виїї позбавлення волі на строк більш як десять років, розглядаються в суді першої інстанції колегіально в складі трьох осіб, якщо підсудний заявив клопотання про такий розгляд. З метою забезпечення найбільш об'єктивного і повного розгляду справи, а також найкращого забезпечення виховної ролі судового розгляду, в окремих випадках справу може бути передано на розгляд суду за місцем проживання чи роботи обвинуваченого або за місцем перебування більшості свідків.[6.17]

РОЗДІЛ 3. ПЕРЕДАЧА СПРАВИ ЗА ПІДСУДНІСТЮ.

Згідно статті 41 КПК суддя, встановивши, що кримінальна справа не підсудна даному суду, надсилає її за підсудністю; про це суддя виносить постанову. Якщо підсудність справи іншому однойменному суду виявилася в судовому засіданні, суд продовжує розгляд справи, коли це не може завдати шкоди повноті і об'єктивності дослідження обставин справи. Коли ж не можна забезпечити повноті і об'єктивності дослідження обставин справи, суд надсилає справу за підсудністю, про що виносить ухвалу [6.15]. Суд, виявивши в судовому засіданні, що справа підсудна вищестоящому суду або військовому суду, надсилає її за підсудністю. Передача до нижчестоящого суду справи, початої розглядом у судовому засіданні вищестоящого суду, не допускається. Передання кримінальної справи з одного суду до іншого може мати місце з процесуальних або організаційних підстав. Всіх їх регламентовано статтею 38 КПК України. [6.150]

Процесуальними підставами є такі:

3.1. Непідсудність справи суду. В цьому разі суддя (суд) діє в такому порядку:

- якщо непідсудність виявлено стадії попереднього розгляду справи, то справу одразу направляють за підсудністю за постановою судді;
- якщо підсудність справи іншому однойменному суду виявлено вже в ході судового засідання, то суд продовжує її розгляд, якщо це не може завдати шкоди повноті та об'єктивності дослідження обставин справи. Якщо ж такої шкоди може бути завдано, то розгляд справи припиняють і її направляють за підсудністю;
- якщо з'ясується, що справа підсудна суду вищого рівня або військовому суду, то суд зобов'язаний надіслати справу за підсудністю. Якщо ж розгляд справи розпочато у суді вищого рівня, то навіть якщо з'ясується, що вона підсудна суду нижчого рівня, то передання її до цього суду не допускається;

3.2. Доцільність передання справи. Передання кримінальної справи від суду, якому вона підсудна, до іншого однойменного суду з підстав доцільності може мати місце лише до початку її розгляду в судовому засіданні.

Доцільність полягає в забезпеченні:

більш об'єктивного і повного розгляду справи;

виховного впливу судового розгляду, що його може бути забезпечено у разі, якщо більшість свідків у справі перебуває на території діяльності однойменного суду або якщо там проживає чи працює обвинувачений.[6.20]

Організаційні підстави. Необхідність передання справи до іншого однойменного суду може виникнути і в інших випадках з причин суто організаційного характеру: якщо у справі заявлено та задоволено відвід судді та можливості зміни його іншим немає. Згідно ч.4 ст. 57 КПК у випадках, якщо відведено головуючого суду, а також при його самовідводі слухання справи відкладають для заміни його іншим суддею або справу передають до суду вищого рівня для вирішення питання про її підсудність;[6.30]

якщо головуючий у справі вже брав участь у її розгляді, а можливостей сформувати новий склад суду після скасування вироку у цього суду немає. Така ситуація може мати місце в разі , якщо суд апеляційної інстанції направляє справу після скасування вироку в той самий суд, але в новому складі (ч.2 ст. 374 КПК);

якщо суд, якому підсудна справа, малочисельний і зайнятий розглядом іншої справи протягом тривалого часу.[6.40]

З метою забезпечення найбільш об'єктивного і повного розгляду справи, а також найкращого забезпечення виховної ролі судового розгляду, в окремих випадках справу може бути передано на розгляд суду за місцем проживання чи роботи обвинуваченого або за місцем перебування більшості свідків.

Передача в цих випадках справи з одного суду до іншого допускається лише до початку її розгляду в судовому засіданні.[6.50]

Питання про передачу справи до суду іншої області або військового суду, міжобласного суду або військового суду іншого регіону вирішується Головою Верховного Суду України чи його заступником. Якщо підсудність справи іншому однойменному суду виявилася в судовому засіданні, суд продовжує розгляд справи, якщо це не може завдати шкоди повноті й об'єктивності дослідження обставин справи. Якщо ж не можна цього забезпечити, суд надсилає справу за підсудністю про що виносить ухвалу. Суд, виявивши в судовому засіданні, що справа підсудна суду вищого рівня або військовому суду, надсилає її за підсудністю.[6.60]

Спори про підсудність між судами не допускаються. Кримінальна справа, надіслана з одного суду до іншого в порядку, встановленому статтями 38-41 КПК, повинна бути прийнята цим судом до свого провадження, якщо при цьому не перевищується компетенція суду.[6.70]

ВИСНОВОК:

Під підсудністю розуміють, по-перше, повноваження (компетенцію) суду (судів) певного рівня з розгляду кримінальних справ, по-друге, ознаки кримінальної справи, за якими її мають розглядати в певному суді.

Визначити підсудність означає встановити, в якому суді та в якому складі цього суду мають розглядати кримінальну справу.

Головне завдання інституту підсудності полягає в запобіганні суб'єктивізму прокурорів та судів при вирішенні питання про направлення справи до суду для її розгляду по суті. До ознак, що характеризують і визначають підсудність, належать ознаки самого злочину (рід, характер), суб'єкт злочину, місце його вчинення та зв'язок кримінальних справ між собою, якщо їх декілька. Залежно від цих ознак закон встановлює такі види підсудності:

- Родова (предметна) підсудність;
- Спеціальна (персональна) підсудність;
- Територіальна (місцева) підсудність;
- Підсудність за зв'язком справ;
- Альтернативна підсудність.

Підсудність визначається як повноваження судів, так і ознаки кримінальної справи. В Україні колегіальні справи розглядаються як одноособово суддею, так і колегіально. Інститут підсудності є гарантією реалізації права підсудного на розгляд його справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України. – К., 2004.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України. - К.: Юрінком Інтер, 2001.
- 3 Закон України про судоустрій та статус суддів 2015.
- 4 .Кримінальний кодекс України. - К.: Юрінком Інтер, 2001.
5. Закон України «Про судоустрій України» від 7 лютого 2002 р. № 3018-ІІІ // Закон України «Про судоустрій України». — К., 2002. – Ст.20.
6. Малярєнко В. Т. Конституційні засади кримінального судочинства. — К., 2004. — 320 с.
7. Михайленко О.Р. Провадження кримінальних справ у суді: Конспект лекцій. – К.: КУ, 2002.
8. Михеєнко М.М. Кримінальний процес України. – К.: Либідь, 2005.